

Pääministerin ilmoitus valtion omistajaohjauspolitiikasta

Valtioneuvoston viestintäosasto 17.5.2016 14.29
Pääministerin ilmoitus

(muutosvarauksin)

Arvoisa rouva puhemies!

Hallitusohjelman vision saavuttaminen velvoittaa meitä tekemään valtion omistamisesta yhteiskunnan aktiivisen uudistamisen välineen. Vision toteuttaminen edellyttää, että tehostamme valtion omistajaohjauksen keinoin pääomien käyttämistä paitsi nykyisen omistuksen aktivoimiseksi, myös uuden taloudellisen aktiviteetin synnyttämiseksi.

Tätä hallitus on nyt tekemässä.

Arvoisa puhemies!

Puhun aluksi valtion omistuksen nykytilasta ja sitten sen jälkeen, mitä hallitus aikoo muuttaa ja miksi.

Suomessa valtion omistamien yhtiöiden arvo on poikkeuksellisen suuri. Eurooppalaisessa vertailussa Suomi on kärjessä. OECD:n vuoden 2014 tietojen mukaan vuonna 2012 Suomen valtio oli omistajana mukana yhtiöissä ja liikelaitoksissa, joiden yhteenlaskettu arvo oli noin 53 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Näiden lukujen valossa hukkaamme resursseja, mikäli emme pysty lisäämään nykyistä enempää taloudellista toimeliaisuutta valtion omistajuuden avulla.

Valtio-omistajuuden historia on kunniakas. Sotakorvausten maksamiset loivat pohjaa teollistumiselle. Presidentti Kekkoselle valtion omistukset tarjosivat kansakunnalle mahdollisuuden vaurastua ja luoda uutta. Viime vuosikymmenet valtio-omistajuus on sittemmin hakenut suuntaa.

Valtion omistus on pikemminkin koettu haitaksi, jopa jäykistäväksi tekijäksi. Omistajuudelle ei ole ollut visiota eikä valtion yhtiöomistuksella ole ollut omistajan määrittämää kehityspolkua. Omistuksen laajentaminen on käytännössä tapahtunut pakon sanelemana ja valtio-omistajuuden myynnit sekä tuotot on käytetty budjetin paikkaamiseksi.

Tähän tarvitaan muutos. Valtion tase on saatava tuottavampaan ja tehokkaampaan käyttöön. Valtion taseen saaminen töihin ei tarkoita minulle budjetin tilkitsemistä tai omaisuuden laittamista lihoiksi. Se tarkoittaa nykyisen omistuksen aktivoimista ja uuden taloudellisen aktiviteetin ja työpaikkojen synnyttämistä. Tällaisia mahdollisuuksia valtio-omistajalla on esimerkiksi alustatalouden kehittämisessä.

Arvoisa puhemies!

Valtion omistamisesta on tehtävä yhteiskunnan aktiivisen uudistamisen väline.

Omistamisella on väliä. Tämän vaikea taloudellisen jakson aikana on viimeistään korostunut kasvullisen suomalaisen omistajuuden merkitys. Suomesta ei saa tulla pelkkä tytäryhtiötalous. Tarvitsemme edelleen toimia, jotka vahvistavat yritysten omien pääomien syntymistä. Tavoitteena pitää olla se, että yhä useampi suomalainen tulisi tavalla tai toisella esimerkiksi työnantajayrityksiin omistajiksi ja vahvistaisi kansankapitalismia.

Valtion omistajapolitiikan muutos edellyttää muutoksia omistajaohjauksen toimintatapoihin ja rakenteisiin. Tämän toteuttamiseksi hallitus esittää kahdeksan kohdan muutosohjelmaa:

1. Pääomia irrotetaan uuden synnyttämiseksi
2. Perustetaan kehitysyhtiö uudistamisen työkaluksi
3. Omistajaohjauksen tueksi valitaan parlamentaarinen neuvottelukunta
4. Strategisen intressin turvaamiseksi perustetaan uusi omistusraja (33,4 %)
5. Yhtiökohtaisiin omistusrajoihin ehdotetaan muutoksia
6. Yhteiskuntavastuu valtionyhtiöiden perusarvoksi
7. Pörssiyhtiöiden johtoa ja henkilöstöä kannustetaan omistamiseen
8. Yhtiöiden johdon irtisanomiskorvauksia pienennetään

Ensinnäkin valtio-omistajan pitää tarjota omistamilleen yhtiöille luonnollisia kehityspolkuja kasvun aikaansaamiseksi. Tämä vaatii usein omistajarakenteen muutoksia. Silloin, kun kokonaistaloudellisesti ei enää ole tarpeellista valtion omistaa yhtiötä nykyisessä laajuudessaan, pääomia voidaan irrottaa uuden synnyttämiseksi. Uusiutuminen vaatii rohkeutta ja aina myös jostain luopumista.

Lähtökohtana uuden synnyttämiselle on valtion toimiminen uuden yritystoiminnan ja sen ympärille säteilevän taloudellisen toiminnan mahdollistajana. Valtion lähteminen mukaan uuteen yritystoimintaan on tietenkin poikkeustapaus. Se vaatii syvällistä harkintaa ja korkeaa päätöksentekokynnystä.

Toiseksi hallitus on päättänyt perustaa Kehitysyhtiön uudistamisen työkaluksi. Kehitysyhtiön tehtävänä on tarjota valtion omistamille yhtiöille luonnollinen kehityspolku yhtiöiden uusiutumiseksi ja omistusrakenteen kehittämiseksi. Kehitysyhtiö on Solidiumin tapaan budjettitalouden ulkopuolella oleva toimija. Se mahdollistaa irrotettujen pääomien käyttämisen

- uuden yritystoiminnan synnyttämiseen
- kehitysyhtiön salkussa olevien yhtiöiden pääomarakenteen vahvistamiseen ja
- yritysjärjestelyiden tehokkaaseen toteuttamiseen.

Kehitysyhtiön toiminta ei ole päällekkäistä elinkeinopoliittisten toimijoiden kuten Suomen Teollisuussijoitus Oy:n ja Tekes Pääomasijoitus Oy:n kanssa.

Kehitysyhtiöön siirtyy ensimmäisessä vaiheessa seuraavien yhtiöiden osakkeita:

Neste Oyj (33,4 prosentin ylittävä osuus osakkeista)
Posti Group Oyj (50,1 prosentin ylittävältä osuudelta)
Vapo Oy (33,4 prosentin ylittävä osuus osakkeista)
Altia Oyj
Ekokem Oy
Nordic Morning Oyj
Raskone Oy
Arctia Oy (50,1 prosentin ylittävältä osuudelta)
Kemijoki Oy

Yhtiöomaisuus siirretään Kehitysyhtiöön apporttina. Hallinnollisesti Kehitysyhtiön toiminta pidetään lähempänä poliittista päätöksentekoa kuin Solidiumin. Käytännössä tämä tarkoittaa tiukempaa päätöksentekokontrollia esimerkiksi ostettaessa, myytäessä tai uutta perustettaessa. Valtioneuvosto päättää Kehitysyhtiön laajakantoisista ja periaatteellisesti tärkeistä asioista. Omistajaohjausministeri vastaa Kehitysyhtiön omistajaohjauksesta ja hallituksen nimittämisestä. Tärkeimmät päätökset käsitellään valmistelevasti talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa.

Kolmanneksi valtion omistajapolitiikka on pitkäjänteistä toimintaa ja vaatii yli vaalikausien ulottuvaa parlamentaarista sitoutumista. Nyt esitettävä muutos valtion omistamiseen on suuri. Hallitus esittää valtioneuvoston kanslian yhteyteen perustettavaa parlamentaarista neuvottelukuntaa. Sen avulla muutos pystytään viemään läpi hallitusti ja koko eduskunta on mukana muutoksessa. Neuvottelukunnan tehtävänä on käsitellä neuvoa-antavasti valtion yhtiöomistuksen toimintapolitiikkaa, omistajaohjauksen toimintaperiaatteita ja eduskuntavaltuuksien rajoja yleisellä tasolla koskevia kysymyksiä. Neuvottelukunnan vastuulla ei ole yhtiökohtaiset asiat. Nimeämispyyntö neuvottelukuntaan lähetetään eduskuntaryhmille toukokuun aikana.

Neljänneksi hallitus esittää uutta omistusrajaa (33,4 %) strategisen intressin toteuttamiseksi. Kolmanneksen määrällä osakkeita on käytännössä veto-oikeus yhtiön tärkeimpiin päätöksiin. Valtio on tähän asti omistajana toteuttanut strategista intressiään joko täydellä omistuksella (100 %) tai enemmistöomistuksella (50,1 %).

Viidenneksi hallitus esittää eduskunnalle toisen lisätalousarvioesityksen yhteydessä seuraavaa seitsemää omistusrajan muutosta:

Ensinnäkin Gasumin ja Fingridin omistusraja nostetaan 0%:sta 50,1%:iin. Tällä linjataan selkeästi valtion kaasu- ja sähköverkkojen olevan valtion strategista omistusta myös pitkällä tähtäimellä.

Neste Oyj:n ja Vapo Oy:n strateginen intressi toteutetaan jatkossa uudella 33,4%:n prosentoin omistusrajalla.

Postille halutaan antaa mahdollisuus hyödyntää entistä paremmin ydinosaa logistiikassa ja ihmisten kotioville tuotavissa palveluissa nyt myös omistusrakennetta kehittämällä. Postissa pidetään kuitenkin valtion enemmistöomistuksesta kiinni.

Arctia Oy:ssä haluamme varmistaa, että tulevien suurten investointien rahoittamisessa voidaan tarvittaessa myös omistusrakennetta muuttaa.

Kemijoki Oy:ssä määriteltyä strategista intressiä ei ole ollut tähänkään asti ja omistusrajaa ollaan pudottamassa nolnaan. Kemijoen osalta mahdollinen myyntipäätös edellyttää osakassopimuksen solmimista nykyisten omistajien kesken. Mitään muutoksia valtion omistukseen ei ennen sitä tehdä.

Omistusrajoista ja niiden muutoksista päättää aina eduskunta. Eduskunnan hyväksymä omistusrajan muutos ei ole myyntipäätös, vaan valtioneuvosto päättää erikseen kunkin yhtiön osalta omistuksen mahdollisesta myynnistä.

Periaatepäätöksen valmistelun yhteydessä tarkasteltiin myös kunkin yhtiön omistajaohjauksesta vastaavaa ministeriötä. Tavoitteena on tehostaa omistajaohjausta ja erottaa mahdollisimman pitkälle regulaatio ja omistajaohjaus. Ohjausvastuu siirretään valtioneuvoston kansliaan jo aiemmin päätetyn Veikkauksen, Raha-automaattiyhdistyksen ja Fintoton yhdistävän peliyhtiön lisäksi seuraavissa yhtiöissä:

- Lentokenttien toiminnasta ja lennonjohtopalveluista vastaava Finavia Oyj
- Luotsaustoiminnasta vastaava Finnipilot Pilotage Oy
- Lentäjien koulutuksesta vastaava Suomen Ilmailuopisto Oy
- Lisäksi raideliikenteen ohjauksesta vastaava Finrail Oy siirretään valtioneuvoston kansliasta liikenne- ja viestintäministeriöön.

Arvoisa puhemies!

Kuudenneksi yhteiskuntavastuusta on tehtävä valtionyhtiöiden perusarvo. Arvot muodostavat maaperän, mihin kaikki päätöksenteko perustuu. Valtionyhtiöiden on näytettävä esimerkkiä arvojohtamisessa. Yhteiskuntavastuun kantaminen lähtee periaatteesta, että yritys osana yhteiskuntaa pärjää sitä paremmin, mitä paremmin ympäröivä yhteiskunta voi.

Globalissa taloudessa on tärkeää, että valtion omistamat yhtiöt rakentavat kilpailukykyään pitkäjänteisesti. Yhtenä osana pitkäjänteisen kilpailukykyyn kasvattamisesta on myös yhteiskuntavastuun kantaminen. Hyvänä yrityskansalaisena yritys osaltaan edesauttaa yhteiskunnan pitkäjänteistä kehittymistä ja uudistumista. Yhteiskuntavastuun kantamisen tulee näkyä muun muassa seuraavin tavoin:

- Verot maksetaan siihen maahan, missä tulos syntyy
- Verotuksen minimointi esimerkiksi veroparatiiseja käyttäen ei ole hyväksyttävää
- Henkilöstön hyvinvointiin ja kehittämismahdollisuuksiin panostetaan.

Valtionyhtiöt ovat näissä asioissa jo pitkällä, mutta haluamme kehittyä vieläkin paremmiksi.

Muutosohjelman kohdat seitsemän ja kahdeksan ovat minulle henkilökohtaisesti tärkeitä. Me voimme muuttaa asioita, kun tahtoa riittää.

Valtionyhtiöiden on näytettävä esimerkkiä myös johdon palkkauksessa ja välitettävä kohtuuden viestiä yhteiskuntaan.

Pörssiyhtiöiden johtoa ja henkilöstöä kannustetaan omistamiseen. Valtio pörssiyhtiöiden omistajana haluaa vahvistaa kansankapitalismia kannustamalla henkilöstöä omistamaan työnantajayhtiön osakkeita.

Yhtiöiden johdon irtisanomiskorvaukset puolitetaan. Tämä koskee tietenkin uusia sopimuksia, mutta toivomme ohjeen muuttamisen toimivan vahvana viestinä muuhun yhteiskuntaan.

Arvoisa puhemies!

Tämä hallitus on vahvasti sitoutunut Suomen uudistamiseen. Nyt nuo pitkään tekemättä olleet uudistukset myös toimeenpannaan. Valtion talouden liikkumavara on olematon. Sen vuoksi myöskin tase eli omaisuus on laitettava töihin. Tämä omalta osaltaan auttaa hallitusta saavuttamaan työllisyystavoitteensa eli 110 000 uuden työpaikan syntymisen.